

se găsește la Muzeul istoric de stat din Moscova. Printre calendarele anterioare care au putut servi drept model celui din 1846 este citat «Мѣсяцеслов или календаръ вѣчный» alcătuit de Hristodul Sicean Nikolov și publicat la București în 1840. (p. 82).

Un moment important din istoria relațiilor ruso-romino-bulgare își găsește elucidarea în studiul semnat de **L. P. Lihačiova**, *Болгарское воззвие «К християнству»* (p. 84—94). Este vorba de apelul lansat «către creștinătate» în numele revoluționarilor bulgari la 1876 și publicat în ziarul românesc «Timpul»<sup>1</sup>.

Pînă astăzi acest document important nu a fost analizat mai atent, deși el ridică o serie de probleme, cum e și aceea a autorului și locului redactării lui. În ciuda faptului că, în versiunea publicată în ziarul «Timpul» documentul poartă semnăturile lui Hristo Botev și ale altor trei colaboratori ai săi, arătându-se ca loc de întocmire a lui «Munții Balcani», realitatea este cu totul alta.

Sprîjinindu-se pe analiza conținutului acestui document și pe unele date noi din arhiva cunoscutului revoluționar Chiriac Țancov, autorul stabilește că: apelul nu a fost emis în munții Balcani și nu a fost redactat de Hristo Botev, ci a fost întocmit în București, de Chiriac Țancov, președinte în 1876 al Asociației centrale bulgare de binefacere. Această afirmație nouă a autorului nu mai lasă nici o îndoială în urma confruntării pe două coloane (p. 50—91) a textelor românești din originalul scris de Chiriac Țancov și cel publicat în ziarul «Timpul». Pentru a da însă mai multă autoritate apelului și pentru a produce impresie asupra cititorilor, Chiriac Țancov a dat ca autori pe Hristo Botev, S. Stambolov, D. Volnov și G. Tirnov, cunoscuți revoluționari, iar ca loc de emiteră a pus munții Balcani unde se desfășurau luptele.

După cum se știe, acest scop a fost atins și documentul redactat și publicat în București a avut un puternic ecou în Rusia, unde s-a luat inițiativa ajutorării mișcării de eliberare bulgare. În primele rînduri ale acestei acțiuni a stat opinia publică progresistă din Rusia și revoluționarii ruși.

Acest fapt este subliniat și de **A. D. Bacinski** și **M. D. Dihan**, în contribuția pe care o aduc în acest volum (p. 247—255) la cunoașterea *Ajutorului dat de învățații de la Universitatea din Novorosiisk mișcării de eliberare în Balcani*. Cu începere din 1875 cînd a izbucnit războiul din Herțegovina, la Odesa și în sudul Rusiei au apărut o serie de inițiative pentru ajutoarea luptătorilor din Balcani. Printre acestea se înscrie acțiunea studentului Pavel Dziubinski de la Universitatea din Odesa, a profesorilor V. I. Grigorovici, V. A. Orlov, A. M. Bogdanovski, I. I. Mecinikov ș.a., fie pentru colectă, fie pentru campanie prin presă și prin conferințe publice.

Din cele patru documente inedite date în anexă, datate între 22 noiembrie 1875—23 aprilie 1882, reiese concret ajutorul dat slavilor din Balcani în acești ani de lupte și războaie.

O altă problemă de istorie balcanică, privind deceniul anterior, este atinsă de **V. N. Kondratieva**, în mica ei contribuție *К истории австрийской экспансии на Балканском Полуострове в XIX в.* (p. 207—214), bazată pe raportul consulului rus din Ragusa către Departamentul asiatic, din 11 octombrie 1864. Folosind ca pretext chestiunea pășunilor de vară de-a lungul graniței austro-turce, Austria a căutat să-și extindă stăpînirea înspre Bosnia, Herțegovina și Muntenegru.

La suita materialelor privind Balcanii, putem adăuga studiul de reconsiderare a operei savantului sîrb Iovan Cvijić, făcut de C. A. Tokarev (p. 95—116). Făcînd analiza operei principale a lui I. Cvijić «La Péninsule Balcanique», autorul scoate în evidență aportul adus științei slave și mondiale de acest geograf și antropogeograf sîrb, unul dintre cei mai de seamă cunosători ai Balcanilor, care prin generalizările și concluziile sale, rămase valabile pînă astăzi, a stimulat studiarea din punct de vedere istoric și etnografic a popoarelor balcanice în general și a celor sud-slave în special.

În ce privește contribuția lui I. Cvijić la cunoașterea tipologiei formelor de așezări în Peninsula Balcanică, ea este echivalentă cu aceea a lui Meitzen și Radig pentru Germania, R. Vuia pentru Transilvania etc.

Apărînd pe I. Cvijić de acuzațiile nedrepte că s-ar fi manifestat ca naționalist sîrb, autorul demonstrează contrariul, subliniînd obiectivitatea științifică cu care a tratat Cvijić problema Macedoniei, în privința căreia nu s-a situat nici pe pozițiile șovine sîrbești nici pe cele bulgărești, ci a tratat poporul slav din Macedonia ca fiind o națiune aparte.

Materiale privind istoria cehoslovacă se găsesc la rubrica recenziilor și discuțiilor.

<sup>1</sup> «Timpul», București, 1876, 24 iunie, rubrica «Din afară». Tradus în rusește, apelul a fost apoi publicat în ziarul rus *Современные известия*, 1876, 11 iulie, p. 3 și reluat de alte gazete rusești ca: *Московские ведомости*, 1876, 16 iulie, p. 3; *Одесский вестник*, 1876, 21 iulie, p. 1.